

alcoià, *BDLC* XII, 314). *Verdiu*. *Verdussenc*. *Verdusc* (Escrig 1851). *Verdisc?* *Verdissa?* (*DAG.*) *Esverdegat* adj. 'verdenc' a l'Ebre (Benifallet, 1923). A Ènguera diuen *esverdegar un árbol* per «quitarle fuerza cortándolo de encima» i també per «deshacerse por un gran sufrimiento o trabajo», Gulsoy (1972), potser alteració de *(d)esverdugar trivialitzant la terminació.

Virescent derivat savi del ll. *virere* 'verdejar' (del qual és derivat *viridis*); *virescència*; *revirescent*.

¹ «Els seductors llorers que en mos polsos *verdegen* / ja no omplen del meu cor l'abisme sempre buit / i 'm burlo dels ximplets que amb ràbia m'els envengen», Pere Mata (Reus, c. 1860), *Records de la Pàtria*, v. 93.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:

verd adj. f., *verd* m., *verda* adj. f., *verdai*, *verdai*, *terra verdai*, *oliva verdai*, *Verdala*, *verdala*, *verdaula*, *verdaleta*, *verdall*, *verdaiós*, *verdanc*, *verdenc*, *verdancuet*, *averdancar*, *averdancament*, *enverdancar*, *verdancada*, *verdangada*, *verdaguejar*, *verdeguejar*, *verdessegar*, ²⁰ *+verdassegar*, *verdàs*, *esverdegassat*, *verdaxo*, *+verdaxo*, *verdor*, *verdorina*, *verdolina*, *verdorós*, *verdolós*, *verdolós*, *verderós*, *verdelosament*, *verdolenc*, *verdolejar*, *verdura*, *verdurer*, *verduler*, *verdulai*, ²⁵ *re*, *verduram*, *verderam*, *verdumasco*, *verdea*, *verdeguer*, *Verdaguer*, *Verdeguer*, *+merdeguer*, *desverdegar*, *verder*, *verger*, *Es Verger*, *Verger*, *Alverger*, *verdejar*, *verdejant*, *reverdejar*, *inverdejable*, *reverdir*, *reverdit*, *reverdiment*, *reverd*, *verderol*, *verdum*, ³⁰ *La Font dels Verdums*, *verderola*, *verdosa*, *verduell*, *verdossell*, *verdet*, *verdím*, *Barranc dels Verdins*, *Pala Verdinosina*, *verdina*, *verdinós*, *verdiell*, *Verdiells*, *rám verdiell*, *verdül*, *olives verdielles*, *verdiansa*, *verdígó*, *verdol*, *verdós*, *verdosiit*, *verdossenc*, *verduc*, *berdunca*, ³⁵ *verdunca*, *verdunca*, *verduguet*, *-gueta*, *-guer*, *+verduga*, *verdugada*, *verguntada*, *pergutada*, *verduguejar*, *verduguillo*, *verdugado*, *verdiasso*, *verdusseu*, *verdiu*, *verdussenc*, *verdusc*, *verdisc?*, *verdissa?*, *esverdegat*, *esverdegar*, *virescent*, *virescència*, *revirescent*.

Verdader, *verdaderament*, *V. ver Verdaguejar*, *V. verd Verdaix*, *-daixa*, *V. bardaix Verdai*, *verdala*, *verdall*, *verdanc*, *verdancada*, *V. verd Verdat*, *V. ver Verdaula*, *verdea*, *verdeguejar*, *verdeguer*, *verdejant*, ⁴⁵ *verdejar*, *verdelós*, *verdenc*, *verderol*, *-rola*, *V. verd*

VERDESCA, no és un veritable derivat del cat. *verd* sinó alteració (per influència d'aquest adj.) del b. ll. *bretesca*, del qual provenen també els oc. ant. *bertresca*, ⁵⁰ *verdesca*, fr. ant. *bretesche*, *berteiche*, *bretesse* etc., designant una superestructura de fusta, bastida damunt d'una muralla, torre o altre baluard, per defensar dels trets de l'enemic; en definitiva mot d'etimologia incerta, que s'ha suposat provinent d'un gentilici ⁵⁵ *BRITISCA 'britànica o britònica', però més probable que vingui d'un germànic *BRITISKA, derivat de BRET-'post, pal', potser en una forma longobarda, importada d'Itàlia. □ 1.ª doc.: 1354.

«Faem dreçar gins e aquell loc tenim assetjat fort ⁶⁰

estretament, e fem trer [férem que desaparessin] los dits gins, los quals han algunes *verdesques* e torres enderrocades» a. 1354 (*BABL* v, 91); «que sobre los portals del Coxo, de Torrent, de Sta. Creu e en la torre de Sta. Catarina fossen fetes *verdesques* ---» València, en un *Libre de Memòries* de 1373 (*Misc. Fabra*, 172); en la *Crònica* del Cerimoniós: «feren un pont ab gran *verdesca*» (ed. Bof., 50) i després «--- de *verdesca* en *verdesca* gitaven-los ---» (ed. Pagès, 196. 23); *verdesqua* en *Guillem de Varoic* (la novella martorelliana), *NCL* LVII (51.15); «*verdesqua* de castell: propugnaculum», 1472, *JnEsteve* (*LiEleg.* t.3-1).

També apareix en *JRoig*: «*Maria* / --- / fon figurada / e prophetada, / en propheties, / per Isahies / e tots prophetes, / per ella fetes: / de Noè l'arca, / del patriarca / la scal' al cel, / del Temple vel / --- / e de Daviu / torre, corona, / viula, clau, fona, / del salt *verdesca*; / de Samsó bresca, / d'Iram argila / ---». No hi ha raó que valgui per veure aquí l'alterat significat modern, com creuen Chabàs i *AlcM*, sinó evident al·lusió a un fet bíblic, on es deu tractar d'alguna fortificació.¹

El sentit és, encara, clarament, el poliorcètic, en els següents: «Dalt al cap de les escales, tenien una *verdesca* a manera de castell, ab dos portes ab perns, de manera que's podien obrir e tancar e fer armes, e podien estar en cascuna *verdesca* 15 hòmens d'armes o balestés», dietari del Capellà del Magnànim, f.º 68vº; «dic-ho a fi que esta vila sta, e de gent i dels murs e valls, e portals, corredors, mantellets, *verdesques*, e encara lo castell mateix, molt mal a punt», doc. de c. 1460, i en un altre del mateix temps «infinides artelleries, com són bancs pijats, scales, infinits seps, *verdesques* per torres ---» (*CoDoACA* XXI, 210, 248). «--- apresonat lo rey de Egipte, que stava combatent de una *verdesca*, axí nafrat ---», *JoMartorell* (II, 253). «Lo mestre d'axa, qui ten en més les *verdesques*, pren l'any, 20 lliures» del Repartiment de Sardenya. El *DAG*. hi afegeix encara cites de dos docs. dels segles XIV i XV, de Fra Antelm, Felip de Malla i Masdovelles, i *AlcM* d'Eiximenis i Jordi de St. Jordi. La frase *la tresca e la verdesca* la crec documentada ja en la *Declaració* de la Disputa de l'Asce de Turmeda, i en textos posteriors.

DERIV.: *Enverdescar* 'fortificar-se amb verdesques' amb dades tant i més antigues: «L'emperador, senyor, està en la part dels Colonoses, e són-se bé enbarrerats e *enverdescats*; nós estam en la part dels Orsins, e axí mateix nos som enbarrerats e *enverdescats* --- escrita en Roma --- any 1312» (Finke, *Acta Ar.* I, 303). «--- Vengren-nos --- davant Gallípol totes 25 galees, --- per combatre nós a Gallípol, sabent que la companya nos era luny, e nós que érem pocs hòmens ---; jo ordoné ma defensó tota la nit --- fiu tothom guarnir; e fiu estar oberts los postichs de la barbacana — que eren totes les barbacanes *enverdescades*— per ço que poguéssim acórrer lla on major ops fos», Muntaner, fets de 1306 (§ 227, Bof. i Casac, VI, 71.20).

Faraudo és el qui va cridar l'atenció sobre el mot català en el citat article de la *Misc. Fabra*, del qual he